

مراکز اسناد جهان ، شماره ۱

خدمات مربوط به اطلاعات علمی در اتحاد شوروی

Q
۱۲۲
۴۸/خ
۱۳۴۹
۱.ن

از انتشارات مرکز اسناد و مدارك علمی ایران
مؤسسه تحقیقات و برنامه ریزی علمی و آموزشی
صندوق پستی ۱۳۸۲ - ۱۱ تهران
شهریور ۱۳۴۹

خدمات مربوط به اطلاعات علمی در اتحاد شوروی
موسسه اطلاعات علمی، فرهنگستان و علم اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی (مسکو)

و

فدراسیون بین المللی تهیه اسناد (هواگ)

یکی از عوامل عمده برای توسعه جوامع امروزی، پیشرفت عظیم در علم و فن است. تعداد دانشمندان و سایر متخصصانی که فعالانه به کار تحقیق و توسعه اشتغال دارند روبه افزایش است. مشکلات خاصی که در امر ارتباطات وجود دارد به انجام تحقیقات و اکتشافات تکراری منجر می شود و در واقع موارد متعددی از این تکرارها در سراسر جهان مشاهده شده است. این واقعیت و نیاز روز افزون جامعه علمی و صنعتی به دستیابی سریع به "اطلاعات" مورد لزوم و ارزیابی و بازیافت فوری آن، ایجاد نظام همه جانبه و مؤثر اطلاعات علمی و فنی را امری بسیار مهم ساخته است.

نخستین گام برای ایجاد نظام ملی اطلاعات علمی و فنی در اتحاد شوروی توسط حکومت و در ۱۹۲۱ برداشته شد. در این سال بود که "کمیسیون مرکزی بین دپارتمانها" برای گردآوری و توزیع آثار خارجی تشکیل شد. از ۱۹۴۵ به بعد با گسترش نظام ملی اطلاعات علمی و فنی تأسیس چند مرکز اطلاعات در رشته های از صنعت، سرعت بیشتری یافت.

پیشرفت بعدی علم و فن و افزایش روزافزون اهمیت اطلاعات علمی و فنی به عنوان عامل اساسی برای تحقیق و توسعه، تجدید سازمان عمده های در خدمات اطلاعاتی ایجاد می کرد تا بتوان اطلاعاتی باب روز و جامع برای دانشمندان، مهندسان و سایر متخصصان فراهم نمود. شورای وزیران اتحاد جماهیر شوروی

- سوسیالیستی در نوزدهم ژوئیه ۱۹۵۲، فرمان تأسیس "مرکز اطلاعات علمی" را به عنوان بخشی از "فرهنگستان علوم اتحاد شوروی" صادر کرد.
- ایجاد نظام ملی مؤثر برای اطلاعات علمی و فنی وظیفه چند جانبه ای است که مستلزم مطالعات دقیق و جامع، برنامه ریزی و تجربیات علمی است. این شرایط، پیوسته مورد توجه متخصصانی است که مسئولیت برپا داشتن نظام ملی اطلاعات علمی و فنی در اتحاد شوروی را برعهده گرفته اند.
- این نظام بر مبنای اصول زیر پایه ریزی شده است:
- مرکزیت دادن به تمام شبکه های اطلاعاتی کشور.
 - در نظر گرفتن تخصص برای مراکز اطلاعاتی به وسیله شعب اقتصاد ملی.
 - تقسیم وظایف بین مراکز اطلاعات و چکیده نویسی و نیز خدمات مربوط به کتابشناسی آثار داخلی و خارجی.
 - برقراری ارتباط مستقیم و نزدیک میان مراکز اطلاعاتی و استفاده — کننده گان از اطلاعات.
 - ایجاد نظام یکسان اطلاعات و مراجعه (کتابها) که بر مبنای شبکه ای هماهنگ و به مقیاس مملکتی از مجموعه مراجع و شیوه همسان طبقه بندی استوار باشد.
 - ایجاد انعطاف در اشکال خدمات اطلاعاتی به منظور رفع نیاز استفاده — کنندگان مختلف از اطلاعات.
 - شرکت فعالانه دانشمندان و مهندسان در فعالیتهای مراکز اطلاعات.
 - همکاری مؤثر بین علمی در زمینه اطلاعات علمی و فنی.
 - از مهمترین اصول نظام ملی اطلاعات علمی و فنی در اتحاد شوروی، یکی تمرکز کلیه فعالیتهای آماده سازی آثار جهانی و پخش اطلاعات حاصله به تمام

شعب علمی و اقتصاد ملی است. به عبارت دیگر انواع اسناد منتشر شده، در "مرکز کل اطلاعات" • All- Union information institutes گردآوری و آماده می شود. همین مرکز است که مجلات چکیده، بررسیها و اخبار، برگه ها و فهرستها را منتشر می کند. این انتشارات از طرف مرکز کل اطلاعات به تمام مؤسسات تحقیقی، مؤسسات آموزش عالی و سازمانهای صنعتی و نیز برای شعبات مرکزی، ناحیه ای یا مراکز تحقیقاتی محلی فرستاده می شود. سازمانهای محلی اطلاعات و بخش اطلاعات مؤسسات صنعتی تحقیقاتی نیز اطلاعاتی از شعبه مرکزی اطلاعات و مراکز محلی اطلاعات علمی و صنعتی دریافت می نمایند. این اطلاعات معمولاً به صورت روزنامه های خبری، بررسیهای در زمینه مهمترین مسایل اقتصادی و فنی، مهمترین مسایل شعبه خاصی از اقتصاد ملی یا به صورت خلاصه اخبار و مانند آنها داده می شود. تمامی فعالیتهای یاد شده همان چیزی است که در اصطلاح پخش یا به جریان انداختن اطلاعات نامیده می شود. بخشهای اطلاعاتی ینگاههای صنعتی و مؤسسات تحقیقاتی در عین حال نوع دیگری از "جریان اطلاعات" را بوجود می آورند که شامل مآخذ منتشر نشده گزارش طرحهای تحقیقاتی انجام شده است. این جریان اطلاعات در اختیار شعبه مرکزی اطلاعات فنی و علمی قرار گیرد. نظارت همه جانبه بر خدمات مربوط به اطلاعات علمی و فنی توسط "کمیته دولتی علم و فن" وابسته به شورای وزیران اتحاد شوروی اعمال شود. نظام اطلاعات علمی و فنی دارای چهار مرکز است که به نام "مرکز کل اطلاعات" نامیده می شود و نیز "کتابخانه عمومی علمی و فنی دولتی"، ۶۳ مرکز اطلاعاتی وابسته به شعبه مرکزی، ۱۵ مرکز اطلاعاتی جمهوریها و تعداد زیادی دفاتر و بخشهای اطلاعات فنی مؤسسات تحقیقی، سازمانهای صنعتی، همچنین

بیش از ۱۶۰۰۰ کتابخانه فنی (بیش از ۵۰۰۰۰ کتابخانه علمی و فنی که در مراکز تحقیقاتی و سازمانهای صنعتی وجود دارند به حساب نیامده اند) جزء این دستگاه به شمار می روند.

وظیفه اصلی مراکز اطلاعاتی کل نشر اطلاعاتی است که بر اساس منابع انتشار یافته شوروی و کشورهای خارج به دست آمده است. برای جلوگیری از دوباره کاری و از بین بردن فاصله ها، زمینه کار علمی و فنی هر مرکز دقیقاً مشخص شده است.

بنابراین، در حالی که "مرکز کل اطلاعات علمی و فنی" که ما آن را به اختصار "وینی تی" خواهیم نامید، به عنوان بزرگترین مرکز اطلاعاتی کشور اقدام به انتشار نشریات در زمینه های فنی و علوم طبیعی (جز در مورد ساختمان یا معماری) می کند، شعبه مرکزی اطلاعات علمی مربوط به ساختمان و معماری تمام فعالیت های مربوط به معماری و ساختمان را انجام می دهد، "مرکز کل تحقیقی اطلاعات پزشکی - فنی" انتشار نشریات اطلاعاتی مربوط به پزشکی بالینی (مسایل مربوط به زیست شناسی را وینی تی چاپ می کند) را تهیه می کند، "مرکز کل اطلاعات کشاورزی" نیز همین فعالیت را در زمینه کشاورزی انجام می دهد، و "شعبه مرکزی مؤسسه تحقیقی مربوط به اطلاعات ثبت اختراعات" نیز نشریات مربوط به مسایل ثبت اختراعات را منتشر می کند. نشریات اصلی که از طرف مراکز کل اطلاعاتی جمهوریها انتشار می یابند "مجلات چکیده" و "فشرده اطلاعات" نامیده می شوند.

کتابخانه عمومی علمی و فنی دولتی نیز به همین گروه اطلاعاتی تعلق دارد و به عنوان مرکزی، خط مشی تمام کتابخانه های فنی را تعیین می کند. مجموعه کتابهای آن از ۵۰۰،۰۰۰ جلد تجاوز می کند که کلیه موضوعات مربوط

به تکنولوژی را در بر می گیرد و برخی از رشته های خاص علم طبیعی را نیز شامل می شود . این کتابخانه ، مرکز هماهنگ کننده ترجمه ها و فعالیتهای مربوط به کتابشناسی رشته های فنی نیز هست .

در حال حاضر ، مؤسسه جدیدی برای "اطلاعات کل جمهوریهـا" به نام "مرکز اطلاعاتی تحقیق و توسعه" در حال تشکیل است . این مرکز زیر نظر کمیته دولتی علم و فن شورای وزیران اتحاد شوروی قرار خواهد گرفت . از جمله وظایف آن ، ثبت طرحهای انجام شده ، تحقیقات و توسعه در اتحاد شوروی ، گردآوری مجموعه اسناد و مدارك علمی و فنی مربوط به این برنامه ها و انجام خدمات یا فعالیتهای ارجاعی یا پاسخ به مراجعان خواهد بود .

تبعبات مرکزی اطلاعات که هر يك رشته خاصی از صنعت را در بر می گیرد وظایف عمده زیر را به عهده خواهند داشت :

۱- تدارك انتشارات اطلاعاتی براساس منابع منتشر نشده و گردآوری بررسیهای تحلیلی مربوط به مسایل اساسی اقتصادی و فنی در زمینه ویژه ای از صنعت .

۲- تأسیس مرکز خدمات اطلاعاتی در شعبه صنعتی مربوطه براساس منابع اطلاعاتی منتشر شده یا انتشار نیافته . این مراکز برگه های چکیده (Abstract Cards) منتشر خواهند کرد که به کمک آن سازمانها و مؤسسات صنعتی علاقه مند ، از تحقیقات و پیشرفتهای تازه مطلع می شوند . با توجه به خدمات اطلاعات ملی ، کمیته دولتی علم و فن به تأسیس دستگاه اطلاعاتی و ارجاعی دولتی SIF (۱) مبادرت نمود .

1. Stave Reference and Information System

این سازمان، مجموعه کتابهای مرجع را در تمام مراکز اطلاعاتی ملی یا منطقه ای با یکدیگر تلفیق می دهد. شعبه کتابهای مرجع در مرکز اطلاعاتی بعضی از زمینه های خاص، شعبه ای از "دستگاه اطلاعاتی و ارجاعی" را (SIF) تشکیل می دهد.

تمام دستگاه ملی اطلاعات علمی و فنی اتحاد شوروی توسط "بخش اطلاعات علمی و فنی و تبلیغات کمیته دولتی علم و فن شورای وزیران اتحاد شوروی" به ریاست ن. ب. آروتیووف (Arutiunov) اداره می شود و "شورای علمی اطلاعات علمی و فنی و تبلیغات کمیته دولتی" به ریاست پروفیسور آ. آی. میخائیلوف Mikhailov با آن همکاری می کند.

این توصیف کلی از دستگاه ملی اطلاعات علمی و فنی در اتحاد شوروی، زمینه را برای شرح مبسوطی از مراکز اطلاعاتی عمده در شوروی فراهم می کند. همانطور که گفته شد، شورای وزیران در ۱۹۵۲ به تأسیس مرکز اطلاعات در فرهنگستان علم اتحاد شوروی اقدام کرد. در ۱۹۵۵ نام مرکز تغییر یافت و به "مرکز کل اطلاعات علمی و فنی" یا به اختصار "وینی تی" نامیده شد و تحت نظارت "کمیته دولتی هماهنگی علمی و تحقیقی" و "فرهنگستان علم" قرار گرفت. نقش مقدم مرکز در "دستگاه ملی اطلاعات علمی و فنی" از شرح فعالیت هایی که "وینی تی" در سطح ملی و جهانی انجام داده است، مشخص خواهد شد.

"وینی تی" در طول حیات پانزده ساله خود به یکی از بزرگترین مراکز اطلاعاتی دنیا تبدیل شده است. حدود ۲۵۰۰ دانشمند به صورت کارکنان تمام وقت و بیش از ۲۲۰۰۰ دانشمند دیگر از خارج در زمینه چکیده نویسی با آن همکاری دارند. مرکز دارای بخش انتشاراتی بزرگی است که بیش از ۱۵۰۰

کارمند در آن مشغول اند .

مهمترین وظایف "وینی تی" عبارتند از: ارزیابی جامع و کاملی از آثار انتشار یافته در دنیا در زمینه علم و فنون و آماده سازی آنها، تهیه و انتشار مجلات چکیده، بررسیها و کتابشناسیها، سازمان دادن به خدمات اطلاعاتی ارجاعی، تهیه نسخ عکسی مقالات مورد درخواست برای ارسال به سایر مراکز یا برای اشخاص، هماهنگی ساختن کار ترجمه در تمام کشور، انتشار مهمترین مقاله‌هایی که از منابع خارجی ترجمه شده اند (در نشریه "فشرده اطلاعات")، انجام برنامه های تحقیقاتی در زمینه اطلاعات علمی و هماهنگی ساختن این فعالیت در سراسر کشور، ترتیب دوره های عالی آموزشی برای متخصصان تهیه اسناد و مدارك علمی .

"وینی تی" به خاطر انتشارات خود شهرت یافته است و مهمترین آنها مجله چکیده به نام Referativnyĭ Zhurnal است که در ۱۶ رشته زیرمنتشر می شود :

نجوم و زمینسنجی، اتوماسیون و الکترونیک، بیوشیمی، زیست شناسی، شیمی، مهندسی برق، زمینشناسی، ژئوفیزیک، اقتصاد، فلزکاری، معدن و فیزیک؛ برای رفع نیاز روزافزون متخصصان تهیه اسناد، با توجه به مشکلات مسایل نظری، روش شناسی (Methodology) و جنبه های علمی اطلاعات علمی و فنی، "وینی تی" در ۱۹۶۳ انتشار مجله چکیده تازه ای را به نام "اطلاعات علمی و فنی" آغاز کرد . این مجله در بیش از ۳۰۰۰ نسخه انتشار می یابد و هر دو ماه یکبار منتشر می شود (در هر شماره بین ۴۰۰ تا ۵۰۰ چکیده مقاله وجود دارد) . در آغاز ۱۹۶۶ ترجمه انگلیسی آن به طور آزمایشی در یک شماره انتشار یافت و شماره بعد در پایان ۱۹۶۶ منتشر خواهد شد . از

ابتدای ۱۹۶۷، ترجمه انگلیسی این مجله به طور منظم انتشار خواهد یافت.
تمام زمینه‌های "Referativn̄yi Zhurnal" در سال ۱۹۶۶ مجموعاً
مطالب نزدیک به ۸۰۰،۰۰۰ نشریه را دربرمی‌گیرد (بیش از ۶۰۰۰ نشریه
ادواری اتحاد شوروی و متجاوز از ۱۷۰۰۰ عنوان از نشریات ادواری خارجی
و همچنین کتابها و نشریه‌های مربوط به اختراعات) که به ۷۱ زبان منتشر
می‌شوند (از جمله ۱۹ زبان رایج در شوروی). انتشار این مجله با
موفقیت بزرگی روبه‌رو شده است و شاهد این ادعا بیش از ۲۰۰،۰۰۰ مشترکی
است که يك سم آن از ۵۰ کشور خارجی است.

تمرکز آماده سازی آثار چاپی، دارای مزایای قابل توجهی است. مثلاً
موجب افزایش نمایان تعداد انتشاراتی می‌شود که برای هر يك از زمینه‌های
"Referativn̄yi Zhurnal" تهیه و آماده می‌شود (در شیمی در حدود
۱۵۰،۰۰۰ عنوان مجله — ماشین سازی در حدود ۱۰۰،۰۰۰ عنوان، جغرافی،
زمینشناسی، فیزیک تقریباً ۷۰۰۰ عنوان — اتوماسیون و الکترونیک، زیست‌شناسی،
مهندسی برق هر يك بیش از ۵۰۰۰ عنوان) این بدان معنا است که هر
نشریه برای بیش از سه رشته متفاوت از "Referativn̄yi Zhurnal"
به کار می‌رود. و به این ترتیب در هزینه و وقت به مقدار قابل توجهی صرفه‌جویی
می‌شود.

در تمام رشته‌های نشریه "Referativn̄yi Zhurnal" فهرست
مؤلفان (در هر شماره و فهرست کلی سالانه) و فهرست موضوعی (فقط سالانه)
وجود دارد. مجله چکیده شیمی نیز فهرست منظم سالانه‌ای از فرمولها و
اختراعات را دربردارد. متوسط فاصله زمانی میان انتشار مقاله در مجله اصلی
و چاپ چکیده آن در "Referativn̄yi Zhurnal" حدود چهار ماه است.

از نظر "وینی تی" گردآوری مواد دارای اهمیت حیاتی است و قسمت اعظم از فعالیت کارکنان مؤسسه مصروف آن می شود. "وینی تی" از هر نشریه منتشره در شوروی که مربوط به کارش باشد سه نسخه به طور رایگان دریافت می کند. به علاوه از طریق اشتراك یا قرارداد های بین المللی مبادله کتاب، نشریاتی از بیش از ۱۰۰ کشور و به ۷۲ زبان دریافت می کند که ۱۸۴۰۰۰ نشریه ادواری و پیاپی و حدود ۹۰۰۰ نشریه مربوط به ثبت و اخبار اختراعات را شامل می شود.

فشرده اطلاعات (Ekspress informacija) یکی دیگر از نشریات "وینی تی" است که خوانندگان خارجی کمتر با آن آشنایی دارند و بطور شفقتی و تقریباً در ۶۰ زمینه منتشر می شود (در هر زمینه سالانه ۴۸ شماره) و مسایل مهمی از قبیل فضانوردی (Astronautics) و نیروی محرکه موشکها، فن مربوط به شمارگرها، مهندسی رادیو و الکترونیک، راه آهن، اطلاعات علمی و غیره را شامل می شود. نشریه حاوی چکیده یا خلاصه ترجمه ای از نشریات مهم خارجی (از قبیل مقاله ها یا مطالب مربوط به اختراعات و ثبت آنها) است که با رشته های اختصاصی علوم و فنون سروکار دارند.

هر شماره شامل ۵ تا ۸ ترجمه است و به این ترتیب خواننده در هر زمینه بازاء پرداخت مبلغ بالنسبه ناچیزی که معادل حق الزحمه چهار مقاله متوسط است به ترجمه کامل یا اندکی خلاصه شده از ۳۰۰ تا ۴۰۰ مقاله مهم که در نشریات خارجی درج شده دسترسی پیدا می کند.

چکیده ها و ترجمه ها تقریباً يك ماه پس از انتشار مجله اصلی در "فشرده اطلاعات" درج می شود. چنین نشریه ای از نظر خواننده مناسبتر از ترجمه کامل مجلات خارجی است. مندرجات "فشرده اطلاعات" بسیار اختصاصیتر از مطالب سایر مجلات است و در هر زمینه محتوی مهمترین مقالات نشریاتی است که

به زبانهای گوناگون منتشر می‌شوند. به این ترتیب خواننده در جستجوی مقاله مورد نظر خود کامیابتر خواهد بود تا اینکه در مجله‌ای به دنبال آن بگردد و مقاله مورد علاقه خود را نیز در آن پیدا نکند.

مقبولیت روزافزون "فشرده اطلاعات" را می‌توان از تعداد مشترکان آن دریافت که در حال حاضر متجاوز از ۱۰۰۰۰ نفر است.

نشریه مهمتر "وینی تی" مجله‌ای است به نام "پیشرفتهای علم و فن (Achievements in Science and Technology)" که به صورت دوره سالانه منتشر می‌شود. و شامل بررسی مهمترین پیشرفتهای علم و فن در رشته‌های معین است. این بررسی براساس چکیده‌های "Refera-tivnyi Zhurnal" انجام می‌شود و هر دوره از "پیشرفتهای علم و فن" در ۱۹۶۵-۱۹۶۶ شامل بیش از ۹۰ نشریه تحقیقی بود که هر یک در زمینه اصلی یک یا چند مقاله تحلیلی داشت.

دیگر از انتشارات "وینی تی" مجله "اطلاعات علمی و فنی" Scientific and Technical Information است که بطور هفتگی در بیش از ۱۱۶۰۰ نسخه منتشر می‌شود. برای آنکه این مجله در دسترس خوانندگان بیشتری قرارگیرد در ژانویه ۱۹۶۵ حق اشتراك سالانه آن به میزان قابل توجهی تنزل داده شد. (گرچه در اتحاد شوروی بطور کلی قیمت نشریات فوق العاده نازل است) از ۱۹۶۷ این نشریه در دو زمینه منتشر می‌شود: سازمان و روش‌شناسی امور اطلاعاتی، و روشهای تهیه و تنظیم اطلاعات.

"وینی تی" در صدد است فهرستی (همراه با توضیح مختصر) از نشریات ادواری علمی تمام دنیا تهیه کند (در ۷ جلد) که بیش از ۱۵۰۰۰ نشریه ادواری یا پیاپی در آن آمده باشد. علاوه بر اینها، در پایان ۱۹۶۶، فرهنگی

از واژه های اطلاعات علمی را به چند زبان منتشر می کند . در این فرهنگ ۱۲۸۱ واژه همراه با تعریف هر يك از آنها به زبانهای روسی ، بلغاری ، چک ، آلمانی ، مجارستانی ، لهستانی ، رومانی و اسلواک خواهد آمد .

از ۱۹۶۰ " وینی تی " با همکاری " کتابخانه دولتی آثار خارجی " و " کتابخانه عمومی دولتی علم و فن " برای مقالاتی که در نشریات ادواری وییاسی خارجی منتشر می شود برگه های کتابشناسی چاپ کرده است . هر برگه ترجمه روسی عنوان مقاله را شامل می شود . این اقدام که جنبه کتابشناسی دارد ، مؤسسات و افراد علاقه مند را از آثار مندرج در نشریات جدید خارج آگاه می کند . ساخت تشکیلاتی " وینی تی " که طرح آن در شکل ۱ آمده به این منظور است که اجرای وظایف محوله به آن را آسان کند . از روی این ساخت هرکس می تواند چگونگی کار این مؤسسه را دریابد .

روزانه تعداد زیادی از نشریات به مرکز می رسد و به بخش مقدماتی آماده سازی آثار علمی فرستاده می شود . در اینجا هر نشریه ای مورد ارزیابی واقع می شود و برای رشته خاصی از $R-Z$ در نظر گرفته می شود . از هر نشریه چند نسخه فراهم می شود زیرا مقالات بسیاری در يك زمان برای رشته های متعدد مجله فرستاده می شود . برای چنین نشریه ای برگه کتابشناسی تهیه و تکثیر می گردد . پس از آن نسخه اصلی نشریه برای نگهداری در " بخش مجموعه های علمی " فرستاده می شود و نسخه های دیگر که برگه کتابشناسی را نیز ضمیمه دارد در بخشهای وابسته (زیست شناسی ، جغرافی و مانند آنها) توزیع می شود . این بخشها ، نسخه های نشریات را به منظور تهیه چکیده در اختیار چکیده نویسان تمام وقت یا همکاران دیگری که از خارج با آن همکاری دارند قرار می دهند . بعد از آنکه نسخه مجله همراه با چکیده مقاله پس

فرستاده شد، این چکیده در بخش مربوط که مسؤول رشته ای از Refera-tivanyi Zhurnal است توسط هیأت تحریریه تصحیح و بررسی می شود. چکیده ها پس از بررسی از روی سرعنوانهای ویژه تقسیم بندی و مطابق برچسب های طبقه بندی Rubricators که توسط "بخش روش شناسی علمی" تهیه شده، تنظیم می شوند. و به این ترتیب "خبر" یا دستنویس شماره بعدی RZ گردآوری می شود. دستنویس در هیأت تحریریه اصلی که گروه مشاور رئیس مرکز به شمار می روند مورد بحث واقع می شود. اعضای این هیأت را رئیس مرکز، قائم مقام وی، منشی علمی، سردبیران رشته های خاص R.Z و تعدادی از کارشناسان که از آنها دعوت به عمل آمده، تشکیل می دهد. پس از تصویب هیأت تحریریه اصلی دستنویس به بخش انتشارات فرستاده می شود. شورای کارشناسان، قسمت علمی اصلی "وینی تی" است که مشاور رئیس مرکز نیز هست. اعضاء شورا عبارتند از: رئیس مرکز، معاونان رئیس که مسؤول امور علمی هستند، منشی علمی مرکز، تعدادی از دانشمندان طراز اول "وینی تی"، نمایندگان محلی حزب و اتحادیه های کارگری.

شورا دارای چهار قسمت است:

۱- علوم فیزیکی و ریاضیات.

۲- علوم فنی.

۳- علوم زیستی و شیمی.

۴- جغرافی و اقتصاد.

انتصاب اعضای شورای کارشناسان باید از تصویب هیأت رئیسه فرهنگستان

علوم اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بگذرد.

شورای کارشناسان، روشهای عمده در فعالیتهای علمی و اطلاعاتی مرکز

را مورد مطالعه قرار می دهد و گزارش طرحهای مهم علمی را که در مرکز به موقع اجرا درآمده است مورد بحث قرار می دهد (برخی از این طرحها به نظریه اطلاعات علمی و برخی دیگر به مکانیزه و خود کار کردن آماد سازی اطلاعات مربوط است.)

شورا همچنین گزارش فعالیتهای "وینی تی"، برنامه کارهای آتی و گزارش پیشرفت بخشهای مرکز را مورد مطالعه قرار می دهد. • بعلاوه شورا موضوع پایان نامه های مربوط به دوره های بالاتر از لیسانس را نیز مطالعه و تصویب می کند.

وسعت دامنه فعالیتهای علمی و روش شناسی در زمینه اطلاعات علمی و فنی، هماهنگ ساختن این فعالیتهای را در سطح ملی ایجاب می کند. • این وظیفه که به "وینی تی" واگذار شده، مخصوصاً با توجه به این واقعیت دارای اهمیت است که بسیاری از مراکز اطلاعاتی نوپا هنوز دارای تجربه علمی نیستند. • بعلاوه از آنجا که "وینی تی" مرکز عمده اطلاعات علمی و فنی است، به فعالیتهای سایر مراکز اطلاعاتی شوروی توجه دارد و فعالیتهای برنامه های مشترک را رهبری می کند. • وجود مسایلی از این قبیل، نوع فعالیتهای "بخش هماهنگ کننده تحقیق و اطلاعات" را مشخص می کند.

به منظور مطالعه و بررسی مهمترین مسایل مورد علاقه مراکز گوناگون اطلاعاتی شوروی، "شورای علمی هماهنگی تحقیق" به وجود آمد که رؤسای مراکز مهم اطلاعاتی در آن عضویت دارند.

"وینی تی" به عنوان مرکز اطلاعاتی مهم اتحاد شوروی، در شیوه های قدیمی کارهای اطلاعاتی تجدید نظر می کند و شیوه های جدید را بهبود می بخشد. • این وظیفه مهم به وسیله "بخش روش شناسی علمی" اجرا می شود که مسئولیت

کامل چگونگی روشهای معمول در مرکز را برای تهیه و آماده سازی اطلاعات بر عهده دارد . تعدادی از طرحهای مهم به وسیله کارکنان این بخش اجرا شده است که یکی از آنها طرح تهیه برچسب طبقه بندی (Rabricator) برای R-Z است . مطالب مختلف در تمام شماره های این مجله، از روی دستور العمل کلی برای این عنوانها با تیتراهای مشخص، مرتب می شوند، در حدود ۱۷۰۰۰ عنوان مشخص وجود دارد که آنها را از روی طرح مرتب می کنند .

اشیا، روشهای تحقیق و فرایندهای صنعتی .

تحقیق نظری در اطلاعات علمی مهمترین زمینه فعالیت "وینی تی" را تشکیل می دهد و کار در این زمینه توسط کارکنان بخش "اساس نظری اطلاعات علمی" انجام می شود .

به بررسی جنبه های گوناگون مکانیزه و خودکار کردن آماده سازی اطلاعات توجه فراوان می شود . این مطالعات را اعضای "بخش مکانیزه و خودکار کردن فعالیت های اطلاعاتی" انجام می دهند .

قسمت ترجمه های ماشینی این بخش با جدیت سوگرم تحقیقات مربوط به ترجمه های ماشینی است .

اما در مورد سه بخش دیگر "وینی تی" یعنی "بخش ارجاع اطلاعات"، "بخش فنی" و "مرکز ماشینهای حساب"، نامشان گویای نوع کارشان است .

ترجمه نشریات خارجی به روسی و ترجمه نشریات روسی به زبانهای عمده خارجی نمودار بخش مهمی از فعالیت های مرکز است . این وظیفه به عهده "دفتر ترجمه" است که خدمات آن مختص مؤسسات و افراد شوروی نیست، بلکه خارجیان نیز از آن بهره مند می شوند .

"وینی تی" شعبه ای مجهز و کارآمد برای تکثیر Reproduction دارد

که خدمات خود را به سازمانها و افراد، در شوروی و خارج عرضه می‌کند .
"وینی تی" با تمام مراکز علمی بین المللی که در زمینه اطلاعات علمی و
فنی فعالیت می‌کنند ارتباط پیوسته و محکمی دارد . این نوع همکاریها با
شرکت نمایندگان "وینی تی" و نمایندگان سازمانهای مورد نظر در کنفرانسها ،
سمپوزیومها و سمینارها که توسط "مرکز" یا سازمانهای بین المللی ترتیب یافته
صورت عمل به خود می‌گیرد .

تعدادی از کارکنان "وینی تی" براساس برنامه های خاص مؤسسات
بین المللی ، از قبیل یونسکو ، در کشورهای خارج (مانند هند و کوبا) به
فعالیت پرداخته اند . مثال بهتری از همکاری بین "وینی تی" و یونسکوسمپو-
زیومی است که اخیراً در مورد چکیده نویسی و فهرست نویسی با ماشین ، در
"وینی تی" تشکیل شد .

"وینی تی" با "اتحادیه بین المللی تهیه اسناد" (FID) ارتباط نزدیک
و موثری دارد و یکی از ۴۱ عضو آن است . پروفیسور آ . ای - میخائیلوف
(Prof. A.I. Mikhaelov) که در حال حاضر رئیس "وینی تی" است
سابقاً ، یکی از معاونان اتحادیه بود (۱۹۶۱-۱۹۶۴) و در تهیه برنامه
جدید این اتحادیه همکاری داشت . و در حال حاضر رئیس کمیته "تحقیق
در اصول نظری اطلاعات" . وابسته به اتحادیه است که دبیرخانه آن در
"وینی تی" قرار دارد . دکتر آ . آ . فومن Dr.A.A. Fomin قائم مقام فعلی
"وینی تی" ، از ۱۹۶۵ به بعد رئیس "اتحادیه بین المللی تهیه اسناد"
بوده و در حال حاضر یکی از مشاوران این اتحادیه است (۱۹۶۷-۱۹۶۸)
علاوه بر این وی عضو "کمیته مرکزی طبقه بندی" نیز هست . نویسنده این
رساله عضو عالی رتبه سابق "وینی تی" بوده و هم اکنون دبیرکل "اتحادیه"

بین المللی تهیه اسناد " است .

"وینی تی" با هیأت چکیده نویسی "شورای بین المللی اتحادیه های علمی" همکاری سودمندی دارد . این شورا در ۱۹۶۵ مجمع عمومی خود را در "وینی تی" تشکیل داد . دکتر یو . ان . سوروکین Dr.Iu.N.Sorokin که قائم مقام "وینی تی" است نمایندگی آن را در هیأت چکیده نویسی برعهده دارد .

"وینی تی" علاوه بر حفظ روابط مستحکم و پیوسته با تعدادی از سازمانهای بین المللی با بسیاری از مراکز ملی اطلاعات در بیشتر کشورها نیز همکاری می کند . به علاوه با "مرکز اطلاعات علمی ، فنی و اقتصادی" پراگ، و با "اداره اطلاعات علمی بنیاد ملی علوم" واشنگتن، با "مرکز ملی تهیه اسناد علمی" دهلی نو، با کمیته تهیه اسناد "بوداپست"، با "مؤسسه مرکزی اطلاعات علمی فنی ، اقتصادی" ورشو، با "مرکز علمی و فنی ژاپن" در توکیو و با بسیاری دیگر تماس نزدیک دارد . نمایندگان "وینی تی" از مراکز اطلاعاتی خارج دیدن می کنند و از نمایندگان خارجی در "وینی تی" پذیرایی می شود .
تماسهای خارجی "وینی تی" به همکاری بین المللی در زمینه های علمی و فنی کمک می کند . این تماسها توسط "بخش روابط خارجی مرکز" ترتیب داده می شوند .

سودمندی تمام نظام اطلاعات علمی و فنی تا حد بسیار به چگونگی کار متخصصان تهیه اسناد بستگی دارد که در جریان فعالیتهای خود باید از آخرین پیشرفتهای علمی و فنی و نیز از نیازهای اقتصاد ملی آگاه باشند .
همگان می دانند که خدمات اطلاعاتی جامع و سریع و باب روز فقط از متخصصان ورزیده در اطلاعات ساخته است و این خدمات به موفقیت بسیاری از برنامه های

تحقیق و توسعه کمک می کنند . مسأله تربیت تعداد کافی متخصص اطلاعات که واجد شرایط باشند در سراسر دنیا با اهمیت فوق العاده ای تلقی میشود . در اتحاد شوروی از نظر پیشرفت بیشتر نظام ملی اطلاعات علمی و فنی دارای اهمیت است .

"وینی تی" با جدّیت سرگرم تربیت متخصصان اطلاعات در سایر مراکز اطلاعاتی است سمینارهایی درباره مسایل گوناگون اطلاعات علمی و فنی تشکیل می دهد . مرکز در صورت لزوم با مؤسسات آموزش عالی همکاری می کند تا دانشجویان از آموزش لازم برای افرادی که در آینده از اطلاعات استفاده خواهند کرد ، برخوردار شوند . از اینرو پروفسور میخائیلوف ، رئیس "وینی تی" سلسله سخنرانی هایی درباره اطلاعات علمی در دانشگاه مسکو ترتیب داده است . در اتحاد شوروی حدود ۱۰۰,۰۰۰ متخصص در رشته اطلاعات علمی و فنی کار می کنند و پیشرفت دایمی و ورزیدگی بیشتر آنان دارای اهمیت بسیار است . به این منظور از ۱۹۵۹ به بعد "وینی تی" دوره های بالاتر از لیسانس در زمینه اطلاعات علمی و فنی ترتیب داده است که مدت آن سه سال (از طریق تحصیلات مکاتبه ای چهار سال) و برنامه آن به صورت تمام وقت است . این دوره دارای دو رشته اصلی است .

۱- اطلاعات علمی و فنی

۲- فنون مربوط به شمارگرها

در پایان این دوره ، فارغ التحصیلان پایان نامه ای می نویسند که در صورت تصویب درجه " نامزد علوم " (این درجه معادل Ph.D در ایالت متحده است) به آنان داده می شود .

بعلاوه "وینی تی" دارای يك دوره خاص سه ماهه برای مطالعات بیشتر

متخصصان اطلاعات است و ضمن این دوره هر سال تقریباً ۸۰۰ نفر از متخصصان آموزش می بینند . برنامه آن ، مسایل اساسی مربوط به اطلاعات علمی را در بر می گیرد . این دوره شامل ۲۶ سخنرانی و چهار جلسه کار عملی (۳۶۰ ساعت) است . از جمله متخصصانی که در این دوره شرکت می کنند افرادی هستند که از کشورهای خارج معرفی شده اند .

"مرکز تحقیقات اطلاعات پزشکی و فنی پزشکی اتحاد شوروی VNIIMI که وابسته به وزارت بهداشت عمومی اتحاد شوروی است و در دسامبر ۱۹۶۲ تأسیس شده ، مهمترین مرکز اطلاعات پزشکی در اتحاد شوروی است . این مرکز تحقیقات پزشکی را هماهنگ می کند .

این مرکز نشریه ای به نام "مجله چکیده پزشکی Medical Abstract Journal ، بره های چکیده ، کتابشناسیها ، مجلات علمی و ترجمه های کامل انتشارات خارجی را منتشر می کند .

مرکز دارای برنامه تحقیقاتی وسیعی در زمینه اصول و روش فعالیتهای مربوط به اطلاعات پزشکی است .

"مرکز اطلاعات تحقیقات فنی ، طبقه بندی و نشانه گذاری اتحاد شوروی VNIIMI وابسته به شورای وزیران و جزء " کمیته دولتی استاندارهای اتحاد شوروی " است . از جمله وظایف مهم آن ، تهیه اطلاعات جامع در مورد استاندارد ها و انتشار اطلاعات تحلیلی درباره این موضوع ، سازمان دادن به خدمات ارجاعی مربوط به استاندارد های ملی ، هماهنگ کردن تحقیقات مربوط به روشهای طبقه بندی و نشانه گذاری (Coding) در کشور و انتشار اطلاعات راجع به استاندارد کردن است .

این مرکز شامل بخشهای زیر است :

روش‌شناسی علمی طبقه‌بندی و نشانه‌گذاری محصولات صنایع ماشین‌سازی، طبقه‌بندی و نشانه‌گذاری اطلاعات مربوط به صنایع نفت، گاز و محصولات شیمیایی، طبقه‌بندی و نشانه‌گذاری انتشارات و اسناد، واژه‌شناسی علم اقتصادی و فنی، اطلاعات ملی در زمینه استاندارد کردن و علم اوزان و مقادیر (Metrology)، گردآوری اطلاعات خارجی و تبلیغات علمی و فنی در همین زمینه و مکانیزه کردن آماده‌سازی اطلاعات.

"مرکز اطلاعات علمی و فنی کشاورزی اتحاد شوروی (VINTISH)" که وابسته به وزارت کشاورزی است در ۱۹۵۶ تأسیس شد. مهمترین وظایف آن عبارتند از:

انتشار مجلات چکیده و برگه‌ها و نیز رشته نشریات "اطلاعات فشرده" که آثار جهانی را در زمینه کشاورزی شامل شود، ارزیابی اطلاعات راجع به مسایل عمده کشاورزی و انتشار نشریات در همین زمینه، هماهنگ ساختن و رهبری شیوه‌های کار مراکز اطلاعات کشاورزی در اتحاد شوروی، تحقیق در زمینه روشهای اطلاعات علمی.

انجام کارهای کتابشناسی برعهده آزمایشگاه مرکزی کشاورزی علمی وابسته به "فرهنگستان علم کشاورزی لنین" گذاشته شده است.

"وین تیش" در ۱۹۶۶ در نظر دارد با استفاده از ۶۰۰۰۰ نشریه داخلی و ۵۰۰۰۰ نشریه خارجی در حدود ۱۵۰۰۰ چکیده در ۳۵ زمینه منتشر کند و نیز سلسله انتشارات مربوط به "اطلاعات فشرده" را دو هفته یک بار انتشار دهد. علاوه بر اینها در نظر دارد تقریباً ۶۰ مجله را در زمینه مسایل اساسی کشاورزی منتشر سازد.

"مؤسسه مرکزی اطلاعات علمی مربوط به ساختمان و معماری" CINIS وابسته

به "فرهنگستان معماری و ساختمان اتحاد شوروی" است. این مؤسسه در ۱۹۴۳ به منظور تهیه و انتشار اطلاعات مربوط به پیشرفتهای امور ساختمانی در اتحاد شوروی و در خارج تأسیس شد. و بیش از ۵۰۰ نشریه خارجی مربوط به زمینه کار خود دریافت می کند. این مؤسسه نشریه چکیده های به نام "ساختمان و معماری" و نیز رشته انتشارات "اطلاعات فشرده" نشریات مربوط به برنامه های تحقیقاتی انجام شده، مجلاتی در زمینه های آمار و اقتصاد و مانند آنها را منتشر می کند.

"مؤسسه مرکزی تحقیق در اطلاعات مربوط به ثبت اختراعات CNIIP" جزء کمیته اختراعات و اکتشافات اتحاد شوروی" و وابسته به شورای وزیران است. این مؤسسه در ۱۹۶۳ به وجود آمد و وظایف عمده آن عبارتند از: تهیه یا آماده سازی اطلاعات در مورد اختراعات جاری در سراسر جهان، ایجاد خدمات مربوط به ثبت اختراعات، افزایش کمکهای مربوط به خدمات ارجاعی یا تحقیقی در مورد مجموعه های ثبت اختراعات که قبلاً تهیه شده اند، این عمل بر اساس تهیه میکروفیلیمهایی از مجموعه اسناد مربوط به ثبت اختراعات متعلق به آزمایشگاه فنی ثبت اختراعات اتحاد شوروی "VPTB" انجام می شود، انجام مطالعات تحقیقی در زمینه مکانیزه و خودکار کردن فعالیت های مربوط به گردآوری اسناد ثبت اختراعات و بازیابی آنها.

یکی از انتشارات معروف این مرکز "نشریه اختراعات"، طرحها و علایم تجاری" است که از جریانات مربوط به اعطای گواهی نامه های اختراعات در اتحاد شوروی شرح مختصری به دست می دهد. بعلاوه مؤسسه ترجمه تعداد زیادی از نشریات خارجی مربوط به اختراعات را منتشر می کند و نیز میکروفیلیمهای اسناد مربوط به ثبت اختراعات را تهیه می کند که در "آزمایشگاه فنی ثبت

اختراعات اتحاد شوروی "نگهداری می شوند .

"وینی تی" با همکاری نزدیک "سنی پی" چکیده اطلاعات مربوط به اختراعات را تهیه می کند . در این مرکز نشریات مربوط به اختراعات کشورهای انگلیس ، ایالات متحد و جمهوری فدرال آلمان ترجمه می شود . برای سالهای ۱۹۶۷-۱۹۶۸ در نظر است که نشریه های مربوط به اختراعات که در ژاپن و فرانسه منتشر می شوند نیز ترجمه شوند .

در حال حاضر "سنی پی" برنامه وسیعی را برای مکانیزه و خودکار کردن امور مربوط به آماده سازی ثبت اختراعات و بازیابی آنها اجرا می کند . این شیوه که در حال تکوین است ترجمه و فهرست نویسی و نیز گردآوری فهرستها را شامل خواهد شد . از ۱۹۶۵ به بعد دو شیوه بازیابی اطلاعات در حال گسترش بوده است : یکی برای ثبت اختراعات بر روی ابزار ژيروسکپی و دیگری برای علائم تجارتي .

علاوه بر این ، مرکز به "کمیته همکاریهای مشترک بین المللی ادارات ثبت اختراعات در زمینه بازیابی اطلاعات" ICIREPAT پیوسته است و در نظر دارد در فعالیتهای آن شرکت کند .

مرکز به تازگی آزمایشهایی انجام داد تا ثابت کند که اطلاعات مربوط به ثبت اختراعاتی که به روش "طبقه بندی بین المللی اختراعات" فهرست شده اند ممکن است به روش "طبقه بندی دهدهی جهانی" مجدداً طبقه بندی و فهرست شوند .

"کمیسیون طبقه بندی بین دپارتمانها" که در ۱۹۶۲ تأسیس شده ، در نظام ملی اطلاعات فنی و علمی اتحاد شوروی ، جای ویژه ای را اشغال کرده است . ریاست این کمیسیون با دکتر آ.آ. فومین (Dr. A.A. Fomin) است .

که معاونت "وینی تی" را نیز برعهده دارد .

این کمیسیون، مرکز روش‌شناسی برای تمام دستگاه‌های دولتی است که با کاربرد و اجرای روشهای طبقه‌بندی سروکار دارند . بعلاوه کمیسیون مزبور، در سطح ملی به طبقه‌بندی اطلاعات در زمینه علم طبیعی و فنی مرکزیتی دارد . روشی که به منظور اجرای طبقه‌بندی متمرکز در نظر گرفته شده، شیوه طبقه‌بندی دهنده‌ی جهانی است . این کمیسیون در زمینه فعالیت‌های خود با "اتحادیه بین‌المللی تهیه اسناد" ارتباط دارد .

در سالهای اخیر دانشمندان شوروی تحقیقاتی را در زمینه ارتباط متقابل میان علم اطلاعات و سیرنیتیک (Cybernetics) آغاز کرده‌اند . در ۱۹۶۴ "بخش سیرنیتیک شیمیایی" وابسته به "شورای علمی سیرنیتیک فرهنگستان علوم اتحاد شوروی" شورای تهیه اسناد شیمی را تأسیس کرد . در ۱۹۶۵، بخش مسایل نظری همان شورا کمیسیون تهیه اسناد خود را به وجود آورد .

تمام فعالیت‌های مهمی که در زمینه اطلاعات علمی و فنی در اتحاد شوروی صورت می‌گیرند با فعالیت‌های کشورهای عضو "شورای کمک‌های متقابل اقتصادی" (Comercon) هماهنگ می‌شود . این همکاری توسط گروه دایمی (Stand-Working group) در مورد مسایل اطلاعات فنی و علمی مربوط به کمیسیون دایمی هماهنگی تحقیقات علمی و فنی شورا انجام می‌شود .

در حال حاضر، تمام نظام اطلاعات علمی و فنی شوروی به منظور برآوردن نیازهای روزافزون علمی و فنی کشور به آخرین مراحل تجدید سازمان خود نزدیک می‌شود . هدف از این تجدید سازمان، تحصیل اطلاعات جامع و مؤثرتر در تمام زمینه‌های علمی و فنی است . این رساله دامنه وسیع فعالیت‌های مربوط به اطلاعات در اتحاد شوروی و نقش مهمی را که توسط اطلاعات علمی و فنی تمام اتحاد شوروی ایفا می‌گردد، روشن می‌کند .

